

Рудницький Артур
Студент 2 стн курсу спеціальності 073 «Менеджмент»
Науковий керівник: **Покотильська Н.В.**,
к.е.н., доцент кафедри менеджменту,
публічного управління та адміністрування,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

Стратегічне планування – важливий і дієвий інструмент для будь-якого підприємства й економіки загалом, адже при ефективному застосуванні воно здатне забезпечити низку переваг і значно покращити стан суб'єктів господарювання, регіонів, національної економіки, розширити можливості їхнього розвитку. Не виняток й аграрний сектор економіки, а також аграрні підприємства. Особливість стратегічного планування в аграрному секторі зумовлена його специфікою. Стримуючі фактори перешкоджають розвитку аграрного сектора, його ефективному функціонуванню, що зумовлює необхідність і доцільність державного регулювання у цій сфері, зокрема – стратегічного планування, яке є інструментом сприяння покращанню майбутнього стану аграрного сектора, його вдосконаленню та піднесенню [3].

Стратегічне планування в аграрному секторі – це розроблення розрахованого на тривалий період часу курсу руху, державної політики регулювання аграрного сектора, визначення пріоритетних цілей, шляхів і засобів їх реалізації. Це – моделювання шляху до досягнення певного бажаного стану сектора. Провідні напрями стратегічного планування, також повинні забезпечити реалізацію таких стратегічних завдань: гарантування прибутковості та стабільності аграрного виробництва; забезпечення сировиною промисловості та переробних підприємств; створення умов для задоволення потреби аграрних підприємств у авансованих коштах; забезпечення збалансованого рівня експорту надлишків агропродовольчої

продукції; підтримка конкурентоспроможності сільгосп підприємств; поповнення державного продовольчого резерву.

Стратегічне планування розвитку аграрного сектора здійснюється за такими основними напрямками: формування та функціонування ринку аграрної сировини та продовольчої продукції; фінансування, кредитування, страхування та податкове стимулювання товаровиробників, захист їхніх інтересів; забезпечення дотримання екологічних норм у аграрному виробництві; розвиток аграрної науки; розвиток соціальної інфраструктури на селі тощо.

Окремим завданням стратегічного планування є регулювання розвитку регіонів, підвищення інтенсивності аграрного виробництва при дотриманні екологічної безпеки, підвищення мобільності ресурсів на селі та ін.

Необхідно найбільш ефективно використовувати потенціал та наявні ресурси кожного регіону. До основних цілей регіонального стратегічного планування відносять: освоєння і ефективне використання природних багатств регіону; збалансований розвиток різних видів діяльності на основі паритетності усіх форм власності; раціональна територіальна організація аграрного виробництва; забезпечення узгодженого розвитку спеціалізації, допоміжних і супутніх виробництв; підтримання і розвиток міжрегіональних господарських зв'язків і фінансових відносин; формування і розвиток виробничої інфраструктури, яка б забезпечувала потреби і вимоги сфери матеріального виробництва регіону; досягнення оптимального розвитку сектора соціальної інфраструктури, що дозволить задовольнити потреби населення регіону [1].

В умовах ринкової економіки не менш важливим є стратегічне планування як елемент внутрішнього менеджменту окремих аграрних підприємств, провідний елемент його інформаційно-обліково-управлінської системи, який охоплює: аналіз і прогнозування зовнішнього середовища; планування і аналіз підприємницької діяльності; організаційне і матеріальне стимулювання працівників та ін. [3].

Під час розробки стратегічних планів аграрних підприємств використовуються різноманітні показники, такі як урожайність культур, продуктивність тварин, обсяг виробленої продукції на 100 га сільськогосподарських угідь (ріллі), виробіток на умовний трактор, комбайн тощо. Також розраховується обсяг валової продукції в поточних та порівняльних цінах з виокремленням продукції рослинництва і тваринництва. Часто використовується балансовий метод, за яким усі показники порівнюються у наявному та поточному обсязі й визначається різниця між ними.

Процес стратегічного планування складається з декількох взаємопов'язаних етапів, першим з яких є формування стратегії. Для того, щоб стратегічний план був ефективним, необхідно всебічно і комплексно змодельовати ситуацію в аграрному секторі, а також визначити необхідність змін. Саме це дозволить зробити стратегію найбільш обґрунтованою і найближчою до проблем сектора та окреслення шляхів їхнього подолання.

Відсутність стратегічних планів значно погіршує умови господарської діяльності аграрних підприємств та її результати, знижує їхню конкурентоспроможність (особливо порівняно з іншими секторами національної економіки). Причиною відсутності стратегічного планування зазвичай є недостатня розробленість нових методик і сучасних технологій планування й аналізу діяльності підприємств, відсутність врахування специфіки агробізнесу. Саме тому аграрні підприємства повинні взяти це до уваги і намагатись запровадити стратегічне планування у найповнішому обсязі.

При розробці будь-якої стратегії необхідно, перш за все, визначити мету. Стратегічно важливою метою є формування ефективного конкурентоспроможного агропродовольчого виробництва, здатного гарантувати продовольчу безпеку, а також окреслення засад загального розвитку аграрного сектора.

Наступним кроком є формулювання цілей. Для цього необхідно визначити основні перешкоди для досягнення мети, тобто сформулювати ті проблеми, які стоять на шляху розвитку аграрного сектора. Подолання кожної перешкоди і є окремою ціллю, на яку повинен бути зорієнтований стратегічний план.

Зазначені проблеми повинні бути враховані у процесі стратегічного планування, при розробці стратегії розвитку аграрного сектора загалом та його суб'єктів господарювання зокрема.

Зазвичай у стратегічний план розвитку агропродовольчого сектора включають: основні напрямки економічного розвитку сектора; виробництво основних видів продукції харчової промисловості; виробництво основних видів сільськогосподарської продукції; обсяг державного замовлення на агропродовольчу продукцію, зокрема спецспоживачам (в'язниця, інтернати, армія) та державний резерв; обсяги централізованих інвестицій та ін.

Наступним етапом стратегічного планування є реалізація стратегічного плану. Адже важливо не лише сформулювати стратегію, але й мати здатність до її здійснення та втілення в життя. Повинен бути механізм відповідальності на рівні державного управління за дотримання кожного етапу і пункту стратегії усіма учасниками. Крім того, необхідна чітко структурована система стратегічного регулювання, яка б передбачала також і можливість аналізу різних варіантів реалізації стратегії в динаміці.

Механізм реалізації стратегічного плану в аграрному секторі зазвичай включає такі складові, як регулювання попиту і пропозиції агропродовольчої продукції (через політику ціноутворення), доходів суб'єктів господарювання (через систему оподаткування) і експортно-імпортного режиму (через систему квот). Також сюди можна віднести спеціальне законодавство з питань регулювання організації й подальшого функціонування аграрного ринку і бюджетне фінансування цільових соціально-економічних програм.

Конкретними пунктами механізму реалізації завдань стратегічного планування повинні стати: нормативно-правове закріплення стратегічного

плану, фінансово-кредитні, техніко-технологічні, організаційні, та соціально-економічні аспекти, а також маркетинг споживчого ринку, просування стратегічного плану, PR-компанії, висвітлення плану та етапів його реалізації у глобальній мережі Інтернет тощо [1].

Завершальним етапом стратегічного планування є контроль над виконанням стратегічного плану. Водночас, контроль повинен бути комплексним і включати такі його види, як оперативний, тактичний і стратегічний [2]. Також необхідно контролювати усіх учасників, задіяних у реалізації стратегічного плану як на мікро-, так і на макрорівні, адже при відхиленні від плану він не принесе очікувані результати, особливо при незапланованому використанні обмежених ресурсів.

Отже, стратегічне планування дозволяє прогнозувати майбутні проблеми та перспективи розвитку, сприяє зменшенню ризику при прийнятті рішень, забезпечує інтеграцію цілей і завдань усіх структурних підрозділів і виконавців, підвищує результативність у довгостроковій перспективі та зміцнює внутрішню структуру підприємства, сектора. Стратегічне планування виробляє ефективний механізм усунення негативних умов і факторів, за рахунок чого забезпечується досягнення сформованих цілей і завдань.

Список використаних джерел

1. Колісник Б. І. Стратегічне планування ефективності функціонування лісогосподарського комплексу регіону : Монографія. Одеса : Фенікс, 2008.
2. Покотильська Н. В. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Менеджмент і адміністрування» (модуль 2. «Менеджмент») для студентів навчально-наукового інституту бізнесу і фінансів за галуззю знань 0306 «Менеджмент і адміністрування» напряму підготовки 6.030601 «Менеджмент». Подільський державний аграрно-технічний університет. Кам'янець-Подільський, 2013. 91 с.
3. Управління проектами: навч. посіб. Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. Ред.: О. В Ульяновченко; П. Ф Цигікал. Х., 2010. 522 с.